ג: במה טומנין פרק רביעי שבת

רבי שמעון אומר נזיר חופף ומפספס בו'. ומיירי בנתר וחול דתנן בתר הכי בפ' ג' מינין (נזיר דף מב.) ר' ישמעאל אומר נזיר לא יחוף לחשו בחלמה לפי שמשיר את הנתר: **אבל לא** סורק. התם מפרש טעמא משום להסרת ימין המדולדלות מתכוין:

במאי אוקימתא כר' יהודה אימא **סיפא** כו'. בשלמא לר"ש אתיא שפיר דאיכא למימר דשערות פניו ידיו ורגליו אינם נושרות מהר ולא הוי פסיק רישיה ושרי אבל בלשון אסור דהוי פסיק רישיה אבל השתא דאוקימתא כר' יהודה אע"ג דלא הוי פסיק רישיה הוי לן למימר: **מהו לפצוע זיתים בשבת.** פירש נקונט' להכותם על הסלע למתק מרירותן ומיבעיא ליה לי אסיר בשבת משום שווי אוכלא ומיקוני אוכלא ופריך וכחול מי התירו דאיכא הפסד אוכלין שנפסד המשקה הזב מהן:

ותקשה לפ"ז דנפ' חבית בני דיני שמיטה ר"ל למיתני ועוד מה הפסד אוכלין יש כיון שעושה לתקנם ומפרש ר"י מהו לפצוע לאוף פניו ידיו ורגליו כי ההוא דלעיל ודרך מי זיתים להעביר ולגנן כדאמר במסכת ע"ז חולטן ברותמין או מולגן במי זיתים ופריך וכחול מי התירו דאיכא הפסד דנמסחין לאכילה: (פ"י) **בשביל** צערו. ואם אין לו צער אחר אלא שמתגייש לילך בין בני אדם שרי דאין לך צער גדול מזה:

הכל מודים שאם נתקלקלה הגומא שאסורה להחזיר. ואפי' לר"מ כן תדאי לאמר בפרק כל הכלים (לקמן קכג.) תוחב בכוס או בכרכר והן נגערות מאליהן דבטול מן הצד לא שמיה בטול וכן קי"ל הכא עדיף טפי מבטול מן הצד שצריך לבטל אילך ואילך כשרוצין להטמין: **אי** לא נתקלקלה הגומא **פשיטא.** עפי הוה ליה למפרך מ"ט דמאן דאסר:

גורדיתא דקני. מין אילן כפירוש הקונטרס כדמשמע בעושין פסין (עירובין יט.) ומיירי למטה מג' דליכא איסור משמש ממאוכר כדאמר בפרק כל הכלים (לקמן קכה:) ובפרק במה דעירובין (דף ק.): **הטומן** לפת וצנונות כו'. ע"כ בשלא הסריסו מיירי דבהסריסו לא היו מיטלין בשבת ואם תאמר בשלמא כלאים ושביעית אילטריך לאשמעינן דלא גזרינן בשמתכוין להטמין אטו דילמא אתי לנוטעה אבל מעשר אמאי נקטיה דאפי' הסריסו לא שייך מעשר כיון דליכא תוספת ואי נקטיה דשרי לעשר מן התלוש ממקום אחר עליו או לעשותו מעשר על התלוש ולא חייש דילמא אתי לעשר מן התלוש על הממוכר או להפך א"כ הוה ליה למינקט תרומה דבכל דוכתא רגיל להזכיר תרומה על זה כדאמר (תרומות פ"א מ"ה) אין תורמין מן התלוש על הממוכר פ[1]פירות עדוגה זו תלושין יהיו תרומה על פירות עדוגה זו ממוכרין ואומר ר"י דרגילות הוא שמתוספין ממתא ליתלותא הקרקע כמו שאנו רואין שומין ובצלים שמתוספין אפי' כשמונחין בתלון ועל אותו תוספת קאמר דלא בעי לעשורי ודוקא נקט הטומן אבל במתכוין לנטיעה מושם משום כולן:

מקצת עליו מגולים. משום דבעי למתני ומיטלין בשבת נקט מקצת עליו מגולים כדפירש בקונטרס ובערוך[2] משמע דמשום כולהו נקט דפירש בשם רב האי גאון דגרס אם היו מקצתם מגולים שאם התמהות טמונים בקרקע והעליים מגולים הרי זו זריעה מעולה אלא דוקא מקצתן מגולים אינו מושם משום כלאים ושביעית דלאו זריעה היא ומה שהקשה והלא זריעה מעולה היא לאו פירכא היא דבלא הסריסו אייר כדפרישית ולפירושו קשה דבפרק תלון (עירובין דף עז. ושם) קאמר רב יחיאל כפה ספל ממעט ופריך והא ניטלת בשבת הוא

הדקלים (פ) שיוצאין הרבה בגזע אחד ותכופין זה בזה שפיר דמי לענוף בתוכן סכין לשמרו ואין מושטין שמא יגרור הקליפה ומייב משום מוחק[3]: **מסיב רב קטינא תיובתא.** להך רבנן דאמרי דאי לא דלה ושלפה אסור: **הטומן לפת.** להשמר בקרקע שבן דרכו. הא דנקט מקצת עליו מגולין משום ניטלין בשבת נקט לה ולאו משום מידי דאחריני דאי אין מקצת עליו מגולין אין לו במה לאוחזה אא"כ מזיז העפר בידים: לא

[1] נזיר חופף [2] ומפספס אבל לא סורק אלא הא והא ר' יהודה היא ותרי תנאי אליבא דר' יהודה האי תנא אליבא דר' יהודה סבר גריר והאי תנא אליבא דר' יהודה סבר לא גריר במאי אוקימתא כר' יהודה אימא סיפא אבל פניו ידיו ורגליו מותר הא מעבר שיער איבעית אימא בקטן ואיבעית אימא באשה ואיבעית אימא בסרים אמר רב יהודה [3] עפר לבינתא שרי אמר רב יוסף [4] כוסבסא דיסמין שרי אמר רבא עפר פלפלי שרי אמר רב ששת בדרא שרי מאי בדרא אמר רב יוסף תילתא אהלא ותילתא אסא ותילתא סיגלי אמר רב נחמיה בר יוסף [5] כל היכא דליכא רובא אהלא שפיר דמי בעו מיניה מרב ששת מהו לפצוע זיתים בשבת אמר להו וכי בחול מי התירו קסבר משום הפסד אוכלין לימא פליגא דשמואל דאמר שמואל [6] רעושה אדם כל צורכו בפת אמרי פת לא מאיסא הני מאיסי אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי אייתו לקמייהו בדדא אמימר ורב אשי משו מר זוטרא לא משא אמרו ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב ששת בדדא שרי אמר להו רב מרדכי בר מיניה דמר דאפילו בחול נמי לא ס"ל סבר לה כי הא דתניא מגרר אדם גלדי צואה וגלדי מכה שעל בשרו בשביל צערו אם בשביל ליפות אסור ואינהו כמאן סברוה כי הא דתניא [7] רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום בשביל קונו משום שנאמר [8] כל פעל ה' למענהו: רבי אלעזר בן עזריה אומר קופה מטה על צדה ונוטל שמא יטול וכו': אמר רבי אבא אמר רבי חייא בר אשי [9] (אמר רב) [10] הכל מודים שאם נתקלקלה הגומא שאסור להחזיר תנן וחכמים אומרים נוטל ומחזיר היכי דמי אי דלא נתקלקלה הגומא [11] שפיר קא אמרי רבנן אלא לאו אף על פי דנתקלקלה הגומא לא לעולם דלא נתקלקלה והכא בחוששין קמיפלגי מר סבר חוששין שמא נתקלקלה הגומא ומר סבר [12] אין חוששין אמר רב הונא [13] האי סליקוסתא [14] רצה שלפה והדר דצה שריא ואי לאו אסיר אמר שמואל האי [15] סכינא דביני אורבי דצה שלפה והדר דצה שרי ואי לאו אסיר מר זוטרא ואיתימא רב אשי אמר בגורדיתא דקני שפיר דמי אמר ליה רב מרדכי לרבא מתיב רב קטינא תיובתא [16] הטומן לפת וצנונות תחת הגפן אם היה מקצת עליו מגולים אינו חושש לא

[1] נזיר. נחול כלל אדם בשבת: **חופף.** שערו בנתר וחול[2]: **ומפספס.** מנפץ שערו דכיון דאינו מתכוין מותר ועל כרחין ר"ש קא אמר לה אלמא נתר וחול זימנין דאינו משיר ולא דמי לפסיק רישיה ולא יעמוד: **אבל לא סורק.** כמסרק דודאי משיר: **אלא הא והא.** הכי תרתי מתני' דלעיל דפליגי בנתר וחול ר' יהודה ומאן דאסר סבר זימנין דגריר ור' יהודה האמר דבר שאין מתכוין אסור ומאן דשרי סבר לא גריר כלל ואין כאן משום ממתק: **במאי אוקימתא כר' יהודה** ה"ג. ול"ג להא דתניא אסור דהא תרוייהו כר' יהודה אוקימנא להו ועוד הך סיפא דפריך אבל פניו ידיו ורגליו מותר לאו סיפא דהיא דתניא אסור הוא אלא סיפא דהיא דתניא מותר דהכי תני הא יחוף בהן שערו אבל פניו ידיו ורגליו מותר והא מלתא גבי הך דתני מותר פריכא ליה לעיל: **בקטן ואשה וסרים.** לדיש לא זקן: **עפר לבינתא.** כתיתא לבינה: **שרי.** לחוף פניו ולפי' מי שיש לו זקן: **כוסבסא דיסמין.** פסולת שומשמין: **עפר פלפלי.** שחיקת פלפלין: **בדדא שרי.** לרחוץ פניו: **אהלא.** שורש עשב ששמו אהל: **אסא.** הדס: **סגלי.** עשב שקורין ויאו"ל ויש בו שלשה עלין: **כל היכא דליכא רובא אהלא שפיר דמי.** ואפי' הוי טפי מתלתא אהלא ופליג אדרב יוסף דרב יוסף תלתא אהלא דווקא קאמר שהאהל עשוי לגנן ולגמלא כבורית ומשיר שיער: **לפצוע זיתים.** כלי"מ בלע"ז על הסלע למתק מרירותו: **כל צורכו.** בין תשמיש בין לפרר אותה ולממתה בתבשיל רותחת: **משום ליפות אם עצמו אסור.** משום לא יצטע גבר שמלת אשה (דברים כב): **בשביל קונהו.** לכבוד קונהו דכתיב (בראשית ט) כי בצלם אלהים עשה וגו' ועוד דהרואה בריות נאות אומר ברוך שככה לו בעולמו[1]: **כל פעל ה' למענהו.** הכל ברא לכבודו: **אם נתקלקלה הגומא.** שנפלו הגזין למקום משבר הקדרה: **שאסור להחזיר.** לפי שמזיז הגזין לכאן ולכאן: **שפיר קאמרי רבנן.** ומאי טעמא דר' אלעזר: **חוששין.** לו שרית ליה ליטול לכתחילה בקופה זקופה פעמים שנתקלקלה ואתי נמי להחזירה הלכך תקון ליה רבנן להטות קופה על צדה: **סליקוסתא.** עשב שהוא נאה למראה ולהריח וממלאין כל עפר לה ומוחזין אותו לאוכן ונותנו לפני בריס וכשהוא רוצה נוטלו ומריח בו ומחזירו למקומו ולא מבעוד יום דלה לאוך העפר ושלפה והדר דלה שפיר דמי ליטלה למחר ולהחזירה שהרי הורחב מקום מושבה והוחלק מבעוד יום ואינו מזיז עפר: **סכינא דביני אורבי.** שנועצין סכין בין שורות הלבנים שבבנין להשתמר: **בגורדיתא דקני.** קניס

[1] נזיר חופף ומפספס בו. מנפץ שערו בנתר וחול[2]: **ומפספס.** מנפץ שערו דכיון דאינו מתכוין מותר ועל כרחין ר"ש קא אמר לה אלמא נתר וחול זימנין דאינו משיר ולא דמי לפסיק רישיה ולא יעמוד: **אבל לא סורק.** כמסרק דודאי משיר: **אלא הא והא.** הכי תרתי מתני' דלעיל דפליגי בנתר וחול ר' יהודה ומאן דאסר סבר זימנין דגריר ור' יהודה האמר דבר שאין מתכוין אסור ומאן דשרי סבר לא גריר כלל ואין כאן משום ממתק: **במאי אוקימתא כר' יהודה** ה"ג. ול"ג להא דתניא אסור דהא תרוייהו כר' יהודה אוקימנא להו ועוד הך סיפא דפריך אבל פניו ידיו ורגליו מותר לאו סיפא דהיא דתניא אסור הוא אלא סיפא דהיא דתניא מותר דהכי תני הא יחוף בהן שערו אבל פניו ידיו ורגליו מותר והא מלתא גבי הך דתני מותר פריכא ליה לעיל: **בקטן ואשה וסרים.** לדיש לא זקן: **עפר לבינתא.** כתיתא לבינה: **שרי.** לחוף פניו ולפי' מי שיש לו זקן: **כוסבסא דיסמין.** פסולת שומשמין: **עפר פלפלי.** שחיקת פלפלין: **בדדא שרי.** לרחוץ פניו: **אהלא.** שורש עשב ששמו אהל: **אסא.** הדס: **סגלי.** עשב שקורין ויאו"ל ויש בו שלשה עלין: **כל היכא דליכא רובא אהלא שפיר דמי.** ואפי' הוי טפי מתלתא אהלא ופליג אדרב יוסף דרב יוסף תלתא אהלא דווקא קאמר שהאהל עשוי לגנן ולגמלא כבורית ומשיר שיער: **לפצוע זיתים.** כלי"מ בלע"ז על הסלע למתק מרירותו: **כל צורכו.** בין תשמיש בין לפרר אותה ולממתה בתבשיל רותחת: **משום ליפות אם עצמו אסור.** משום לא יצטע גבר שמלת אשה (דברים כב): **בשביל קונהו.** לכבוד קונהו דכתיב (בראשית ט) כי בצלם אלהים עשה וגו' ועוד דהרואה בריות נאות אומר ברוך שככה לו בעולמו[1]: **כל פעל ה' למענהו.** הכל ברא לכבודו: **אם נתקלקלה הגומא.** שנפלו הגזין למקום משבר הקדרה: **שאסור להחזיר.** לפי שמזיז הגזין לכאן ולכאן: **שפיר קאמרי רבנן.** ומאי טעמא דר' אלעזר: **חוששין.** לו שרית ליה ליטול לכתחילה בקופה זקופה פעמים שנתקלקלה ואתי נמי להחזירה הלכך תקון ליה רבנן להטות קופה על צדה: **סליקוסתא.** עשב שהוא נאה למראה ולהריח וממלאין כל עפר לה ומוחזין אותו לאוכן ונותנו לפני בריס וכשהוא רוצה נוטלו ומריח בו ומחזירו למקומו ולא מבעוד יום דלה לאוך העפר ושלפה והדר דלה שפיר דמי ליטלה למחר ולהחזירה שהרי הורחב מקום מושבה והוחלק מבעוד יום ואינו מזיז עפר: **סכינא דביני אורבי.** שנועצין סכין בין שורות הלבנים שבבנין להשתמר: **בגורדיתא דקני.** קניס

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ה מהלכות מלכים הלכה יד סמג לאוין נד:

כה ב ג מיי' פכ"ג מהל' שבת הלכה יג סמג לאוין קה טוש"ע א"ח סימן שכו סעיף ט:

כו ד טוש"ע א"ח סימן קעג סעיף ה:

כז ה ו מיי' פ"ל ופכ"ו מהלכות שבת [דין זה ליתא בהרמב"ם ועיין בכ"מ] סמג שם טוש"ע א"ח סימן רנט סעיף ג:

כח ז מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה טו עור טוש"ע א"ח סימן שלו סעיף ז:

כט ח טוש"ע א"ח פי' ש"ל ס"מ:

רבינו חננאל

ברחיצת ידים דקא אמרינן אבל רוחץ פניו ידיו ורגליו הא תנא דסבר משום השרת נימין מדולדלות, אליבא דר' יהודא מוקים לה בקטן וסרים ואשה דלית להו שיער, אבל הלכה כר' שמעון דאפילו נברי בעלי שיער שרי. וכן עפר לבינתה שרי למימשא ביה ידיה. ויש מי שמפרש לבינתה מלשון ולבינה (מזר ולבונה, וכן כוסבסא דיסמין. וכן בראדא דהיא חלתא אהלא, תילתא סיגלי, תילתא אסא, הני כולהו לענין רחיצת ידים בהן. וקי"ל דבכולהי הני שרי. אבל רובא אהלא, דב נחמיה לא הוה שרי וכ"ש כולה. (אובלין וכ"ש בשבת) לפצוע זיתים וכיוצא בהן לרחוץ בהן ידיו בחול אסור משום הפסד אוכלין, וכ"ש בשבת שאסור. וזה שאמר שמואל עושה אדם כל צורכיו בפת. לית הלכתא כוותיה. והאוסר ידיו לרחוץ [ב]בראדא סבר ליה כי האי תנא דתניא מגרר אדם גילדי צואה וגילדי מכה שעל בשרו בשביל צערו, ואם ליפות עצמו אסור. והמחיר סבר לה כר' שמעון בן גמליאל דאמר רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בשביל כבוד קונו משום שנאמר כל פעל ה' למענהו. מתני' ר' אלעזר בן עזריה אומר קופה מטה על צדה ונוטל כו'. אסיקנא הכל מודים שאם נתקלקלה הגומא שאסור להחזיר. סליקוסתא שהיא אגודה של חבצלת וכיוצא בה, אמר רב הונא נעצה בחול או בטיט והלצה והריחה בטיט מע"ש כדי שתהא נכנסת ויוצא בגומא מותרת לטלה בשבת. וכן אמר שמואל בסכינא דנעיצא ביני אורבי, כמו שאמר בסליקוסתא. ומותבינן עליה הטומן לפת וצנונות תחת הגפן אם היה מקצתן מגולין אין חושש

מסורת הש"ס

[1] נקמן פח: מיר מב. [2] [פי' פסולת שומשמין שמכבשין אותו מיכל של יסמין ומייבשין אותו ומוקחין אותו ומחלין בהן ידים מוזמות ערין כעין כספן ועיין רש"י שקלר מה למלה]. [3] ברכות נ: [4] [מעיקר ברכות פ"ד ע"ב]. [5] כרש"ש ליתא. [6] פ"ש פסיקתא. [7] [כמו דאנא אלא שמבלגים העיין ומקלר את לשונו כ"כ רש"י פ' ולא למ"ד פליגי]. [8] לקמן קיג. עירובין עז. כלאים פרק ז מ"ט [עי' תוספות מנחות ט. ד"ה חסר יכי מה שהיתה בתיתה יעיין פוס לעיל מב: מד"ה דמר"ש מלעול יכי' יתיבה התיתה]. [9] עי' רש"י ברכות ו. ד"ה מחופיה. [10] [ברכות נח:]. [11] [ממחק. יבמ"ן]. [12] [אלא תיבות אלגלי ר"ש אומר לרוך תיקון וא"ל לומר דהבני כך הי' לפניהם שהרי הגיה אמרינן כמיר מב. עלה דהך משנה תמן מיר חופף וכו' ומופף ומפספס מני ר"ש היא דאמר דבר שאין מתכוין וכו' ע"ש]. [13] [וקיימין שם:]. [14] [ערך נפח].

תורה אור השלם

[1] כל פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה:
משלי טז ד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כגורדיתא דקני (קנים הקלנים) תוס' ע"ב ס"א קנים הדוקרים:

גליון הש"ס

גמ' האי סליקוסתא. עי' לעיל דף מג ע"ב תוס' ד"ה דסו"ע טלטול:

לעזי רש"י

ראריל [ויאול"א]. סיגלית (פרח).
בליצי"א [בליצי"ר]. לפצוע.

מוסף רש"י

חופף. מתליח שערו (לקמן פא:) [מתמכך, פרי"ר בלע"ז (ברכות ו:) כמו (דברים לג:) חופף עליו כל היום, לשון מגרד (נזיר מב.)]. ומספסס. קרפ"ר (לקמן פא:) שמפרד שערותיו זו מזו (נזיר עמ:). אבל לא סורק. נתפרק, דודאי משיר שער ומתה ר"ש כספקיק רישיה ולא יעמוד. אבל לא חופף ומספסס פעמים שאינו משיר וכשמשיר דבר שאין מתכוין מותר (לקמן פא:). עושה אדם כל צורכו בפת. משמתם בו ואין כאן משום כיוון. וממתמהו מתנשל (לקמן קמג:) ולא חיישינן לאיילין לאוכלין (בבצה כא.). דצה. לשון חיקוק (ויבמות קס:). הטומן לפת. לשמרע (עירובין עז.). אינו חושש. לפי שאינה מתקרמת (לעתי קיג.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com